

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל תיאום ובקרה
האגף לחינוך מבוגרים

תיכונות
ככה עולים כיתה בחיים

רמת הבחינה : גמר
מועד הבחינה : קיץ תשע"ז 2017
היקף הבחינה : יחידה אחת
מספר השאלון : 993121

הבנה, לשון ומשמעות המילים

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שתיים וחצי
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:
פרק ראשון: הבנה והבעה - 24 נקודות
פרק שני: אוצר מילים ומשמעים ושם המספר - 52 נקודות
פרק שלישי: תחביר ומערכת הפועל - 24 נקודות
סה"כ = 100 נקודות

- ג. כתבו את התשובות בגוף הבחינה במקומות המיועדים לכך.
ד. כתבו בכתב ברור, ציינו סימני פיסוק. קראו את התשובות ותקנו את הדרוש תיקון.

ה. מלאו את הפרטים הבאים:	פרטי מרכז ההשכלה:
מספר נבחן/ת:	שם המוסד:
שם נבחן/ת:	שם היישוב:
שם משפחה פרטי	שם מרכז הבחינה:
מס.ת.ז.	

הדביקו מדבקת נבחן	הדביקו מדבקת שאלון

שם המעריך:
ציון הבחינה:

בהצלחה!

למה אין פה צל? / מאת אסתר זנדברג

יש בארץ הרבה מתחמים והרבה כיכרות, אבל אין בהם צל. במקומות רבים נוטעים דקלים. אלה עצים יפים ומרשימים, אבל דקלים לא נותנים צל. בכך טמון הסבר אחד אפשרי לעובדה שאין פה צל.

1. לא פעם עולה השאלה: למה במדינה מזרח תיכונית חמה כישראל אנו מחפשים הגנה מפני השמש היוקדת, אבל ברוב המקרים אנו לא מוצאים אותה? ההגנה מהצל איננה קיימת ברחובות, בחצרות בתי הספר, בגנים הציבוריים ובתחנות האוטובוס. האדריכל ד"ר מרטין וייל ערך בארץ "מסעות בעקבות השמש", בהם מצא כי ברחבי הארץ ניתנת קדימות לעיצוב של המרחב הציבורי ולרושם החיצוני שלו, על פני הצל הטוב והמיטיב לאדם ולסביבה. בעקבות ממצאיו מגדיר ד"ר וייל את ישראל כמקום הנגוע ב"שטחים מזוהמים באור".

2. לצל יש השפעה עמוקה על איכות החיים שלנו - הרבה מעבר לנוחיות. קודם כל הוא משפיע על הבריאות שלנו: ללא הצללה מתאימה אנחנו חשופים לנזקי השמש, שאחד מהם הוא סיכון מוגבר לחלות בסרטן העור. שנית, לצל יש גם חשיבות חברתית וכלכלית: כשחם מדי ללכת ברחובות ללא צל, רבים מעדיפים לערוך קניות בקניון, אך לא כולם יכולים להרשות לעצמם לקנות בו.

3. בין אמצעי ההצללה הקיימים שמור מקום של כבוד לצמחים, ובעיקר לעצים. תרומתם מכרעת לאיכות החיים, לנועם וליופי, במיוחד בתוככי הערים. יש להם חלק בהקטנת עומס החום ובספיחת זיהום, באספקת חמצן ואף בהפחתת תאונות דרכים, ואף על פי כן ליבם של רבים גס בעצים עד כדי התנכלות של ממש: בשביל יזמי נדל"ן אדריכלים ומתכננים, ובשביל הציבור הרחב העצים הם הקורבן הראשון של כל תוכנית פיתוח: פשוט כורתים אותם. יש אומנם חוק המגן על העצים, אבל האכיפה שלו, במקרה הטוב, היא רופסת.

4. למה קיים המצב הזה אצלנו? לרשויות המקומיות יש כוונות טובות, אבל הדבר שמנחה אותן הוא קודם כל הצורך לחסוך בעלויות. הטעויות שלהן מתחילות בבחירת סוג העץ: לעיריות רבות יש חיבה ניכרת לדקל, שהוא עץ ישראלי ונעים לראותו. הוא לא מלכלך ולא צורך הרבה מים. הוא גבוה, ולכן לא מסתיר לנהגים את הרמזורים ואת הפניות. לשדרה של דקלים יש הוד והדר מעניינים, אבל היא אינה מטילה צל. גם כאשר העיריות בוחרות

את הסוג הנכון של העץ, שיש לו נוף רחב ומצל, הן מעדיפות לקנות במשתלות עצים קטנים וזולים מסוג זה. כך יחלפו שנים עד שהם יגדלו ויתנו צל.

5. על פי אותו היגיון נשתלו, לדוגמה, בפארק חדש בבאר שבע שורות של עצי דקל מרשימים ונטולי צל. בפארק החדש ביפו יש משטחי דשא חשופים עד האופק, וקשה לעכל את גודלם. ברחבות הכניסה לבניין העירייה באשדוד הותקנו ספסלים מעוצבים, כאילו להכעיס, דווקא מתחת לקרני השמש. גם הרחבה העצומה בכניסה לכנסת חשופה וכמוה אנדרטות ובתי קברות.

6. מסתבר שגם צרכני התחבורה הציבורית סובלים מתכנון לקוי. בכל תחנת אוטובוס חייבים להיות, לפי התקן, ארבעה מקומות ישיבה, אבל אין בתקן שום התייחסות לצורך בצל לממתינים. התחנות המוצלחות ביותר הן אלה שיש בהן שילוב של גגון עם עצים ששותלים לידן. אבל את זה כמעט ולא עושים.

7. חזון הצל של ד"ר מרטין וייל הוא ללא ספק מרחיק לכת. העיר הישראלית של המאה ה-21 זקוקה, לדבריו, למטריית הצללה רחבת היקף, לחופה ולכיסוי מעל המכוניות ומעל האנשים, מעל הבתים והמשרדים ובעיקר מעל השטחים הציבוריים. עד שיוגשם חזון זה נצטרך, בינתיים להסתפק בצל העצים, בתקווה שימלא את שטחי הציבור החשופים שלנו.

על פי "הארץ"

9 ביולי 2015

פרק ראשון: הבנה (24 נקודות – לכל שאלה 6 נקודות)

בחרו בשתי שאלות מתוך השאלות 1-3:

1. בפסקה 4 כתוב: "הטעויות שלהם מתחילות בבחירת סוג העץ". (6 נק')

א. הסבירו את שתי הטעויות שעושות העיריות.

בוחרות בעץ דקל שאינו נותן צל. כמו כן כאשר בוחרות בעץ בעל נוף רחב –

הן נוטעות אותו כשהוא צעיר, וצריך לחכות הרבה שנים לצל.

ב. מדוע הן נוהגות כך?

נוטעות דקלים כי הם יפים, אינם מלכלכים אינם צורכים הרבה מים ואינם

מפריעים לנהגים. עצים אחרים וצעירים הם נוטעים כי הם זולים.

2. בפסקה 2 כתוב: "לצל יש השפעה עמוקה על איכות החיים שלנו".

ציינו והסבירו שני תחומים בהם יש לצל השפעה. (6 נק')

א. **משפיע על הבריאות: מונע סיכון לסרטן ולנזקי שמש אחרים.**

ב. **חשיבות חברתית וכלכלית: בחום אנשים מעדיפים קניות בקניונים היקרים. אם יש צל הם**

מעדיפים לעשות זאת ברחובות, שם אפשר לקנות יותר בזול.

3. בפסקה 7 כתוב: "חזון הצל של ד"ר מרטין וייל הוא ללא ספק מרחיק לכת".

א. הסבירו מהו חזונו של ד"ר מרטין וייל. (6 נק')

לבנות מטרייה גדולה שתיתן צל מעל הערים ומעל כל מה שבהן.

ב. מה דעתכם על חזון זה?

(צריך להיות : דעתכם)

(הערה לבודקים : לקבל כל ניסוח הגיוני לשאלה ב').

ענו על שתי השאלות הבאות:

4. תחום החיים בו עוסק הטקסט הוא: איכות הסביבה (6 נק')

היסטוריה, איכות הסביבה, אזרחות, גיאוגרפיה

5. מהי הטענה המרכזית בטקסט? (6 נק')

השלימו את המשפט: כותב הטקסט טוען ש שבמדינת ישראל החמה ברוב

חודשי החמה ישנם שטחים ציבוריים נרחבים בהם אין בכלל צל לטובת

התושבים. זה יוצר בעיות בריאות, בעיות חברה ובעיות כלכליות. מן הראוי

להתחיל לדאוג באופן רציני להצללה של שטחי הציבור למען הציבור.

פרק שני: אוצר מילים ומשמעים ושם המספר (52 נק')

ענו על השאלות 6 - 15

6. משמעות המילה "מרשימים" בפסקה 5 היא (סמנו את הנכון): (3 נק')

א. כותבים מרשימים

ב. נותנים רשות

ג. לא מרשים לעשות משהו

ד. עושים רושם רב

7. משמעות הצירוף "מרחיק לכת" בפסקה 7 היא (סמנו את הנכון): (3 נק')

א. הולך רחוק

ב. מיטיב ללכת

ג. מביע דעה קיצונית וחריגה

ד. מתרחק מהסביבה הקרובה

8. משמעות הצירוף "שטחים מזוהמים באור" בפסקה 1 היא (סמנו את הנכון): (3 נק')

א. שטחים טובים לחקלאות

ב. שטחים שיש בהם יותר מדי אור

ג. תקלות ברשת החשמל

ד. תקלות שנגרמות בגלל זיהום אוויר

9. בפסקה 4 מצוינת המילה נוף: "הסוג הנכון של העץ שיש לו נוף רחב..."

במילון מוסברת המילה "נוף" כך:

(לפי מילון "רב מילים" /יעקב שוויקה)

1. מראה של הסביבה, שבדרך כלל רואים ממקום גבוה.

2. צמרת העץ. החלק העליון של העץ שיש בו ענפים.

3. תמונה שכוללת את כל הפרטים של משהו.

א. איזו מן ההגדרות של המילה "נוף" במילון מתאימה למשמעות המילה

בטקסט? (העתיקו את ההגדרה המתאימה) (3 נק')

2. צמרת העץ. החלק העליון של העץ שיש בו ענפים.

ב. כתבו שני משפטים שלכם, ושבצו בהם את המילה "נוף". כל משפט במשמעות אחרת.

ציינו ליד כל משפט את מספר הפירוש במילון. (6 נק')

1.

2.

10. לפניכם צירופי מילים מהטקסט : (3 נק') (3 נק')

א) מקום של כבוד (פסקה 3) ב) רופסת (פסקה 3) ג) רחבת היקף (פסקה 7)

שבצו אותם במשפטים הבאים :

1. בקיץ יש תופעה רחבת היקף של טביעות בים בשל אי ציות להוראות המצילים.

2. לדוד בן גוריון ולמנחם בגין יש מקום של כבוד בהיסטוריה של מדינת ישראל.

3. הנכים דורשים מהממשלה כבר שנים רבות שתשפר את מצבם הכלכלי, אבל התשובה שהם מקבלים היא בדרך כלל תשובה רופסת.

11. לשון ציורית – מטאפורה

בפסקה 5 כתוב : "בפארק החדש...יש משטחי דשא חשופים...וקשה לעכל את גודלם." הסבירו מדוע הצרוף "קשה לעכל את גודלם" הוא מטאפורה. (4 נק')

משום שלא מעכלים גודל. מעכלים מזון. יש כאן ציור לשון שנלקח משני תחומי חיים שונים.

(הערה לבודקים : לקבל כאן כל ניסוח הגיוני אחר.)

12. נרדפות וניגודי משמעות (4 נק')

א) החליפו את המילה המודגשת במילה שמשמעותה **דומה** :

"...ברחבי הארץ ניתנת קדימות לעיצוב של המרחב הציבורי..." (פסקה 1)

העדפה, זכות קדימה וכו'.

ב) החליפו את המילה המודגשת במילה שמשמעותה **מנוגדת** :

"לצל יש השפעה עמוקה על איכות החיים שלנו" (פסקה 2) קטנה, מזערית לא

חשובה וכו'..

13. **שדה סמנטי** (3 נק')

במאמר מופיעות המילים הבאות : ככרות, פארקים, קניון, רחבה, מתחמים
מילים אלה שייכות לשדה הסמנטי הבא : (סמנו)

ספורט, אמנות, צרכנות, עירוניות

14. א. **דרך התצורה של המילים הבאות היא "הלחם בסיסים"**.

(4 נק') **פרקו את ההלחמים למרכיביהם.**

אלחוט אל + חוט

ערפח ערפל + פח

תקליטור תקליט + אור

דחפור דוחף + חופר (או : דחף + חפר)

ב. **מיינו את השמות הבאים לפי דרכי התצורה בטבלה:** (8 נק')

נוט, קצרת, פִּימָאי, מְרֻזָּב, שַׁעֲלָת, שֶׁדֶר, חֻקְלָאי, מִקְלָט,

סיומת אי בעלי מלאכה	מקטל מכשירים	קטלת מחלות	קטל מקצועות
כימאי	מרזב	קצרת	נווט
חקלאי	מקלט	שעלת	שדר

15. **שם המספר**

(8 נק') **כתבו את הספרות במשפטים הבאים במילים:**

1. הדירות התייקרו בשנה האחרונה בשיעור של 12%. שנים עשר אחוזים

2. החתונה התקיים בתאריך 19 באוגוסט. תשעה עשר באוגוסט

3. אוטובוס מספר 25 נוסע מהעיר לפרברים. עשרים וחמש

4. המכונית הזאת עולה 71.529 ש"ח. שבעים ואחד אלף חמש מאות עשרים

ותשעה שקלים.

פרק שלישי: תחביר ומערכת הפועל (24 נק', לכל שאלה 6 נק')

בפרק זה שמונה שאלות. ארבע שאלות (16 – 19) מתחום התחביר וארבע שאלות (20 – 23) מתחום הפועל.

ענו על ארבע שאלות. תוכלו לבחור מתחום התחביר או מתחום הפועל או משניהם, כרצונכם.

תחביר

16. בפארק בבאר שבע נשתלו עצי דקל רבים.

א. זהו את סוגו של המשפט (סמנו את הנכון): (3 נק')

פשוט, מאוחה (מחובר), מורכב

ב. ציינו את הנושא ואת הנשוא עצי דקל = נושא, נשתלו = נשוא (3 נק')

17. כאשר נוטעים צמחים בצידי הרחובות, הם מקטינים את עומס החום.

א. זהו את סוגו של המשפט (סמנו את הנכון): (3 נק')

פשוט מאוחה (מחובר) מורכב

ב. אם המשפט מורכב תחמו את הפסוקית. אם הוא מחובר תחמו את אבריו. (3 נק')

18. הצל משפיע לטובה על איכות החיים שלנו, ושמש חזקה גורמת לנזקים בעור.

א. זהו את סוגו של המשפט (סמנו את הנכון): (3 נק')

פשוט מאוחה מורכב

ב. סמנו במשפט שני משלימי פועל ומשלים שם אחד.

לטובה, על איכות, לנזקים = משלימי פועל.

החיים, שלנו, חזקה, בעור = משלימי שם (3 נק')

19. צרכני התחבורה הציבורית סובלים מהשמש הקופחת על ראשיהם.

א. זהו את סוגו של המשפט (סמנו את הנכון): (3 נק')

פשוט מאוחה (מחובר) מורכב

ב. סמנו במשפט את הנושא, את הנשוא ומשלים שם אחד.

צרכני = נושא, סובלים = נשוא, הציבורית, התחבורה (3 נק')

מערכת הפועל

20. א. כתבו את השורש של כל שם פעולה.
(3 נק')
ב. כתבו פועל בנטייה מאותו השורש (לפי בחירתכם)
(3 נק')

שם הפעולה	השורש	פועל בנטייה
דוגמה: דְּרִיכוֹת	ד.ר.כ	דרכנו
ספור	ס.פ.ר	_____
התעמלות	ע.מ.ל	_____
זלילה	ז.ל.ל	_____

21. כתבו בטבלה את הבניין ואת הגוף של הפעלים הבאים:
(6 נק')

הפועל	הבניין	הגוף
יָגֵשׁ	הופעל	נסתר
הִתְנַפְּלוּ	התפעל	נסתרים
מִסְתַּיְרָה	הפעיל	נסתרת

22. השלימו את החסר, הקפידו על צורת הגוף הנכונה:
(6 נק')

מִסְתַּפְּקִים	צורת העתיד היא	<u>יִסְתַּפְּקוּ, תִּסְתַּפְּקוּ, נִסְתַּפְּקוּ</u>
כְּעֵסְתִּי	צורת העתיד היא	<u>אֶכְעֵס</u>
תִּלְמַדְנָה	צורת ההווה היא	<u>לומדות</u>
נוֹתְנִים	צורת העבר היא	<u>נתנו</u>
חִפְּשָׁתָן	צורת העתיד היא	<u>תחפשנה</u>
תִּגְדִּירוּ	צורת שם הפועל היא	<u>להגדיר</u>

(6 נק')

23 . "ברחבת הכניסה ...הותקנו ספסלים מעוצבים" (פסקה 5)

בפועל "התקנו" ציינו-

(2 נק')

את הבניין הופעל

(2 נק')

את השורש תקן

(2 נק')

את משמעות הבניין פעולה סבילה

(בחרו את משמעות הבניין הנכונה מתוך מחסן המשמעויות הבאות:)

גרימת פעולה ; הדדיות ; פעולה רגילה ; פעולה סבילה ;

בהצלחה!